

Innst. 233 S

(2011–2012)

Innstilling til Stortinget fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Dokument nr. 12:2 (2007–2008), 12:10 (2007–2008), 12:20 (2007–2008), og 12:25 (2007–2008),

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om grunnlovsforslag fra Torfinn Opheim, Anders Anundsen, Ine Marie Eriksen Søreide, Rolf Reikvam, Dagrun Eriksen, Rune J. Skjælaaen og Odd Einar Dørum om endringer i Grunnloven §§ 2, 4, 12, 16, 21, 22 og 27 med sikte på ny organisering av forholdet mellom staten og Den norske kirke
Dokument nr. 12:10 (2007–2008), og grunnlovsforslag fra Øystein Djupedal, Ågot Valle og Hallgeir H. Langeland om endringer i Grunnloven §§ 2, 4, 12 og 16 med sikte på å avskaffe Grunnlovens bestemmelser om statskirkeordningen og grunnlovsfeste landets statsskikk og menneskerettighetsforpliktelser
Dokument nr. 12:2 (2007–2008), og grunnlovsforslag fra Alvhild Hedstein og Gunvald Ludvigsen om endringer i Grunnloven §§ 4 og 16 (om forholdet stat/kirke)
Dokument nr. 12:20 (2007–2008), og grunnlovsforslag fra Inger S. Enger, Trygve Slagsvold Vedum, Per Olaf Lundteigen, Anna Ceselie Brustad Moe og Kari Mette Prestrud om endringer i Grunnloven §§ 21, 22 og 27 med sikte på ny organisering av forholdet mellom staten og Den norske kirke
Dokument 12:25 (2007–2008)

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Innledning

I Dokument nr. 12 (2007–2008) er det fremsatt fire forslag om endringer av Grunnlovens bestemmelser om forholdet mellom staten og Den norske kirke. I denne innstillingen behandles samtlige fire forslag.

1.2 Forslag nr. 10 (Dokument nr. 12:10 (2007–2008))

I forslag nr. 10 som er fremsatt av Torfinn Opheim, Anders Anundsen, Ine Marie Eriksen Søreide, Rolf Reikvam, Dagrun Eriksen, Rune J. Skjælaaen og Odd Einar Dørum foreslås det endringer i Grunnloven på bakgrunn av Stortingets behandling av St.meld. nr. 17 (2007–2008) Staten og Den norske kirke, jf. Innst. S. nr. 287 (2007–2008) fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen.

Det vises til politisk avtale inngått 10. april 2008 mellom Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre om forholdet mellom staten og Den norske kirke. Avtalen lyder som følger:

«Avtalepartene, Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, har inngått følgende avtale.

Alle dens punkter gjelder ut stortingsperioden 2009–2013.

Alle punkter i denne avtalen henger sammen og består av en helhet.

Nødvendige utredninger, lovforberedelser og lovteknisk gjennomgang som følger av avtalen gjennomføres så snart som mulig.

Endringer kan kun gjøres om alle avtalepartene er enige om det.

Denne avtalen er ikke til hinder for at partiene i merknader i komitéinnstillingen gir uttrykk for sine primærstandpunkter, eller at representanter fremmer primære grunnlovsforslag.

1. Utnevning av biskoper og proster, demokratireform

Avtalepartene er enige om at det igangsettes en prosess hvor partenes felles mål er at utnevning av biskoper og proster overføres fra kirkelig statsråd til kirkelig organ som kirkemøte eller bispedømmeråd.

I samarbeid med Den norske kirke skal det gjennomføres en demokratireform, slik også kirken har tatt til orde for, slik at kirkens organer får en sterkere

demokratisk legitimitet og forankring hos kirkemedlemmene. Reformen gjennomføres med utgangspunkt i Bakkevig-utvalgets innstilling. Reformen skal inneholde etablering av reelle valgmuligheter, økt bruk av direktevalg og kirkevalg samtidig med offentlige valg. Det bør gjennomføres forsøk med ulike ordninger som evalueres i samarbeid med kirkens organer, før Stortinget vedtar endelig ordning for valg til Kirkemøtet og bispedømmeråd. Det legges til grunn at en tilfredsstillende demokratireform ut fra overnevnte forhold er gjennomført i Den norske kirke i løpet av 2011.

2. Kirkelig statsråd og kirkeordning

Når prosessen i punkt 1 er gjennomført, vil det ikke lenger være behov for vedtak i kirkelig statsråd. Grunnloven § 12 annet ledd og § 27 annet ledd kan derved oppheves.

Partene er enige om at bl.a. følgende vesentlige elementer i statskirkeordningen skal videreføres:

1. Den norske kirke skal ha særskilt forankring i Grunnloven, jf. ny § 16.
2. Den norske kirkes organisering og virksomhet skal fortsatt reguleres ved en egen kirkelov, uten at kirken defineres som eget rettssubjekt.
3. Staten skal fortsatt lønne og ivareta arbeidsgiveransvaret for biskoper, proster, prester og andre som tilsettes i kirkelige stillinger av regionale og sentrale kirkelige organer, dvs. at disse fortsatt skal være statstjenestemenn.
4. Den regionale og sentrale kirkelige administrasjonen skal fortsatt være en del av statsforvaltningen.
5. Forvaltningsloven og offentlighetsloven skal fortsatt gjelde for lovbestemte kirkelige organer.
6. Staten skal fortsatt sørge for at kommunene har lovbestemt plikt til å finansiere den lokale kirkes virksomhet.
7. Den kommunale representasjonen i kirkelig fellesråd videreføres som i dag.

3. Grunnlovsendringer

Når prosessen i punkt 1 er gjennomført, gjøres følgende endringer i Grunnloven: Se under forslag.

4. Finansiering

Dagens finansieringsordninger for Den norske kirke og andre tros- og livssynssamfunn videreføres. Det innebærer blant annet at det ikke innføres medlemsavgift i Den norske kirke.

5. Gravferdsforvaltning

Dagens lovgivning på området videreføres. Samtidig gjøres det tilpasninger som ivaretar minoritetene.

6. Livssynsnøytrale seremonier

Det skal igangsettes en utredning med sikte på lovfesting av et kommunalt ansvar for at livssynsnøytrale seremonirom finnes til bruk ved gravferd og ved ekteskapsinngåelse. Utredningen skal blant annet utrede spørsmålet om finansiering.»

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Overskriften til kapittel A skal lyde:

A. Om Statsformen

§ 2 skal lyde:

Værdigrundlaget forbliver vor kristne og humanistiske Arv. Denne Grundlov skal sikre Demokratiet, Retsstaten og Menneskerettighetene.

Overskriften til kapittel B skal lyde:

Om den udøvende Magt, om Kongen og den kongelige Familie og om Religionen.

§ 4 skal lyde:

Kongen skal stedse bekjende sig til den evangelisk-lutherske Religion.

§ 12 annet ledd oppheves.

Nåværende tredje og fjerde ledd blir annet og tredje ledd.

§ 16 skal lyde:

Alle Indvaanere af Riget have fri Religionsøvelse. Den norske Kirke, en evangelisk-luthersk Kirke, forbliver Norges Folkekirke og understøttes som saadan af Staten. Nærmere Bestemmelser om dens Ordning fastsættes ved Lov. Alle Tros- og Livssynssamfund skulle understøttes paa lige Linje.

§ 21 første punktum skal lyde:

Kongen vælger og beskikker, efter at have hørt sit Statsraad, alle civile og militære Embedsmænd.

§ 22 første ledd annet punktum skal lyde:

Det samme gjælder for de Embedsmænd, som ere ansatte ved Statsraadets Kontorer eller ved Diplomatiets eller Konsulatvæsenet, civile Overøvrigheds-Personer, Regimenters og andre militære Korpsers Chefer, Kommandanter i Fæstninger og Høistbefalende paa Krigsskibe.

§ 27 annet ledd oppheves.»

1.3 Forslag nr. 2 (Dokument nr. 12:2 (2007–2008))

Forslag nr. 2 er fremsatt av Øystein Djupedal, Ågot Valle og Hallgeir H. Langeland, og går ut på å oppheve de bestemmelsene i Grunnloven som direkte eller indirekte favoriserer den kristne lutherske religion foran andre religioner og livssyn. Det fremmes også alternativ tekst som har som siktemål å synliggjøre de viktigste sidene ved den norske

statsforfatningen og Norges menneskerettighetsforpliktelser.

Forslagsstillerne mener at det vil være prinsipielt riktig å oppheve ordningen med statskirke. Norge har alltid vært og er fortsatt et samfunn med et religiøst mangfold. Staten bør derfor ikke fremme en spesiell religion eller stille krav til at personer i enkelte ansvarsposisjoner skal bekjenne seg til en spesiell religion.

Staten har ansvar for å sikre respekten for ethvert menneskes religionsfrihet, og en ordning med statskirke står etter forslagsstillerne oppfatning i motstrid med viktige demokratiske prinsipper som trosfrihet og livssynsmessig likeverd. Forslagsstillerne vil understreke det felles verdigrunnlag som finnes i menneskerettighetene, og at dette, og ikke en bestemt religion, bør danne et verdimeslig utgangspunkt for staten.

Forslagsstillerne viser til at det ved kongelig resolusjon 14. mars 2003 ble oppnevnt et utvalg med oppgave å utrede forholdet mellom stat og kirke. Forslagsstillerne mener denne utredningen er viktig for å underbygge en beslutning om statskirkeordningen, men ønsker med dette å fremme forslag knyttet til en prinsipiell oppfatning av forholdet mellom stat og religion.

Det foreslås å innføre en ny § 2 som har til hensikt å understreke de demokratiske verdiene som ligger i vår forfatning og i våre forpliktelser når det gjelder menneskerettighetene. Forslaget er fremmet i flere alternativer.

Det mest vidtrekkende alternativet til endring av Grunnloven § 2 inneholder folkesuverenitetsprinsippet, maktfordelingslæren, parlamentarismen og statens generelle forpliktelser mht. menneskerettigheter, se alternativ 2. Forslaget fremmes i første rekke ut fra rent pedagogiske grunner fordi det er et gode at de viktigste rammene om konstitusjonen står beskrevet i Grunnlovens tekst tidlig i Grunnloven. I tillegg vil Grunnloven § 2 bli stående alene med kun én av flere menneskerettigheter, nemlig religionsfriheten, dersom bestemmelsene om statskirken ble opphevet. Det andre alternativet er noe mer modererte forslag til tekst.

Forslagsstillerne mener at andre bestemmelser i Grunnloven indirekte favoriserer den kristen-lutherske religion. Disse bestemmelsene bør også opphøre når Grunnloven § 2 opphører.

Det fremmes derfor forslag om å oppheve Grunnloven § 4 om at Kongen må bekjenne seg til den evangelisk-lutherske religion. Det fremmes forslag om at bestemmelsen om at halvparten av regjeringsmedlemmene må være medlem av statskirken, oppheves, jf. Grunnloven § 12 annet ledd. Likeledes fremmes to alternativer for Grunnloven § 16 om Kongens myndighet over religionssaker. Alternativ 1

er forslag om å oppheve § 16, og alternativ 2 er forslag om at alle innbyggerne har rett til fri religionsutøvelse og at alle tros- og livssynsamfunn skal understøttes på lik linje.

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Kapittel A overskriften skal lyde:

Om Statsformen og Menneskerettighetene.

§ 2 skal lyde:

Alternativ 1:

Al offentlig Magt i Norge udgaar fra Folket. Det norske Folkestyre hviler paa Individets frie Meningsdannelse og almindelig Stemmeret.

Denne Grundlov skal sikre Demokrati, Retsstat og Menneskerettighederne.

Alternativ 2 (som alternativ 1, men tillagt et tredje ledd):

Den lovgivende og bevilgende Magt er tillagt Stortinget. Den udøvende Magt er hos Kongen og Regjeringen. Regjeringen må have Stortingets Tillid. Den dømmende Magt er hos Domstolene.

§ 4 oppheves.

§ 12 annet ledd oppheves.

§ 16:

Alternativ 1:

§ 16 oppheves.

Alternativ 2:

§ 16 skal lyde:

Alle Indvaanere af Riget have fri Religionsøvelse. Alle Tros- og Livssynssamfund skulle understøttes paa lige Linje.»

1.4 Forslag nr. 20 (Dokument nr. 12:20 (2007–2008))

Forslag nr. 20 er fremsatt av Alvhild Hedstein og Gunvald Ludvigsen. Forslagsstillerne viser til at avtalen om ny organisering av forholdet mellom staten og Den norske kirke innebærer flere grunnlovsforslag, og åpner også for partienes primære grunnlovsforslag. Forslagsstillerne fremmer forslag om å oppheve § 4 og fremme Venstres primære forslag til ny § 16.

Dette begrunnes i Venstres prinsipielle syn på skillet mellom stat og kirke, der § 4 om Kongens bekjennelsesplikt og eksisterende § 16 om Kongens rolle som Kirkens overhode, følgelig ikke har noen

plass. Det er ikke forenlig med en stat som skal være nøytral med hensyn til tro og livssyn at statens overhode har en grunnlovsfestet rolle i et trossamfunn.

Forslaget innebærer at nåværende § 16 oppheves og erstattes med første og siste setning i forlikspartnernes forslag, slik at de spesielle henvisningene til Den norske kirke tas bort. Det ligger i det at Den norske kirke ansees som et ordinært trossamfunn, og som sådan får støtte på linje med andre.

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«§ 4 oppheves.

§ 16 skal lyde:

Alle Indvaanere af Riget have fri Religionsudøvelse. Alle Tros- og Livssynssamfund skal understøttes paa lige Linje.»

1.5 Forslag nr. 25 (Dokument nr. 12:25 (2007–2008))

Forslag nr. 25 er fremsatt av Inger S. Enger, Trygve Slagsvold Vedum, Per Olaf Lundteigen, Anna Ceselie Brustad Moe og Kari Mette Prestrud. Forslagsstillerne fremsetter forslaget om grunnlovsendringer på bakgrunn av Stortingets behandling av St.meld. nr. 17 (2007–2008) Staten og Den norske kirke, jf. Innst. S. nr. 287 (2007–2008) fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen.

Utnevning av biskoper og proster, demokratireform

Forslagsstillerne mener utnevning av biskoper i kirkelig statsråd berører selve kjernen i statskirkeordningen. I henhold til Grunnloven § 21 skal alle embetsstillinger i Kirken utnevnes i kirkelig statsråd. I dag gjelder dette kun biskoper og proster.

Forslagsstillerne vil, med henvisning til Senterpartiets primærstandpunkt, jf. Innst. S. nr. 287 (2007–2008), fremme forslag til endringer av Grunnloven i tråd med dette.

Etter forslagsstillernes oppfatning er Grunnlovens bestemmelser om utnevning av biskoper i kirkelig statsråd viktig for å sikre et mangfold i bispekollegiet og på den måten avspeile den mangfoldige folkekirke. Gjennom nominasjonsprosessen gis de valgte kirkelige organer mulighet til å fremme sine kandidater og stemme over disse. Forslagsstillerne viser til den demokratiprosess som er satt i gang for å øke legitimiteten til de valgte organer i Kirken. Selv om dette vil bedre det som i dag oppfattes som et demokratisk underskudd i Kirken, vil det ikke erstatte betydningen av at Kirkens øverste ledere fortsatt bør utnevnes i kirkelig statsråd.

Forslagsstillerne vil understreke at kirkelig statsråd er et kirkelig organ. Følgelig er derfor utnevning

av kirkelige ledere i kirkelig statsråd en myndighet og funksjon innenfor Kirken.

Forslagsstillerne viser til den forsøksordningen som er gjennomført i tre bispedømmer, og mener denne prosedyren balanserer hensynet til Kirkens innflytelse over utvelgelse av egne ledere, og Kongens (kirkelig statsråd) ansvar for å ivareta majoriteten av kirkemedlemmenes interesser.

Forslagsstillerne mener videre det er aktuelt å omgjøre stillingen som prost fra embetsstilling til tjenestemannsstilling, slik at proster ansettes på lavere kirkelig nivå.

Forslagsstillerne viser til Dokument nr. 12:10 (2007–2008) om endringer i Grunnloven §§ 2, 4, 12, 16, 21, 22 og 27 med sikte på ny organisering av forholdet mellom staten og Den norske kirke, og vil uttrykke at disse grunnlovsforslagene bør behandles parallelt da dette grunnlovsforslaget tar hensyn til Dokument nr. 12:10 (2007–2008), og vil fungere som en sikkerhetsventil i tilfelle demokratireformene i Kirken ikke fungerer i tråd med hensikten.

Som en konsekvens av forslaget om at Kongen fortsatt skal utnevne biskoper i Den norske kirke, ønsker forslagsstillerne å sikre at denne myndigheten skal tillegges kun de medlemmer av regjeringen som er medlemmer i Den norske kirke. En slik bestemmelse balanserer hensynet til trosfrihet og færre bindinger på sammensetningen av regjeringen enn dagens bestemmelser. Samtidig vil en opprettholdelse av kirkelig statsråd sikre at det øverste kirkestyret fortsatt skal bestå kun av medlemmer av Den norske kirke.

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«§ 21 annet til femte punktum skal lyde:

Kongen vælger og beskikker Biskoper i Den norske Kirke. Kongen vælger blandt de tre Kandidater, der i kirkeligt Valg have faaet flest Stemmer. Embedsmænd skulle, før Beskikkelse finder Sted, sværge eller, hvis de ved Lov ere fritagne for Edsafleggelse, høitideligen tilsige Konstitutionen og Kongen Lydighed og Troskab; dog kunne de Embedsmænd der ei ere norske Borgere, ved Lov fritages for denne Pligt. De kongelige Prinser maa ei beklæde civile Embeder.

§ 22 første ledd annet punktum skal lyde:

Det samme gjælder for de Embedsmænd, som ere ansatte ved Statsraadets Kontorer eller ved Diplomatiets eller Konsulatvæsenet, civile Overøvrigheds-Personer, Biskoper i Den norske Kirke, Regimenters og andre militære Korpsers Chefer, Kommandanter i Fæstninger og Høistbefalende paa Krigsskibe.

§ 27 annet ledd skal lyde:

Kun de Medlemmer af Statsraadet der bekjende sig til den evangelisk-lutherske Religion, deltage i Behandlingen af Sager, som angaa Den norske Kirke.»

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jette F. Christensen, Martin Kolberg og Marit Nybakk, fra Fremskrittspartiet, lederen Anders Anundsen, Ulf Erik Knudsen og Øyvind Vaksdal, fra Høyre, Per-Kristian Foss, fra Sosialistisk Venstreparti, Hallgeir H. Langeland, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, fra Kristelig Folkeparti, Geir Jørgen Bekkevold, og fra Venstre, Trine Skei Grande, vil vise til Innst. O. nr. 46 (1995–1996), jf. Ot.prp. nr. 64 (1994–1995) om 1) lov om Den norske kyrkja (kyrkjelova) og 2) lov om kyrkjegardar, kremasjon og gravferd (gravferdslova).

Komiteen vil videre vise til Innst. S. nr. 287 (2007–2008), jf. St.meld. nr. 17 (2007–2008) Om staten og Den norske kirke – som omhandlet det såkalte kirkeforliket.

Komiteen vil understreke at kirkeloven av 1996 innebar at kirken fikk økt indre selvstyre og forvaltningsansvar og at kommunestyrene avga kirkemyndighet og arbeidsgiveransvar til Kirkelig Fellesråd.

Komiteen har merket seg at en enstemmig kirke-, utdannings- og forskningskomité i 1996 mente at det var viktig for demokratiseringsprosessen i kirken å øke valgdeltagelsen i menighetsrådsvalgene. Komiteen viser til at dette samsvarer med Kirkens eget ønske om økt valgdeltakelse. Komiteen har videre merket seg at valgdeltagelsen på det tidspunktet var 2,9 prosent.

Komiteen vil vise til odelstingsdebatten om kirkeloven 21. mars 1996, der det ble uttrykt et ønske om å stimulere til en indre demokratisering av Kirken gjennom bredere deltagelse i de kirkelige representative organer. Dette for å videreutvikle en åpen folkekirke i lokalsamfunnet.

Komiteen mener at Innst. O. nr. 46 (1995–1996) åpnet for en videre prosess for ytterligere selvstyre av Den norske kirke.

Komiteen vil vise til at Dokument nr. 12:10 (2007–2008) med grunnlovsforslag som representanter for samtlige politiske partier i Stortinget står bak, er en oppfølging av Innst. S. nr. 287 (2007–2008), som enstemmig følger opp den politiske avtalen som ble inngått 10. april 2008.

Komiteen vil vise til at det i avtalen heter:

«Avtalepartene er enige om at det igangsettes en prosess hvor partenes felles mål er at utnevning av biskoper og proster overføres fra kirkelig statsråd til kirkelig organ som kirkemøte eller bispedømmeråd.

I samarbeid med Den norske kirke skal det gjennomføres en demokratireform, slik også kirken har tatt til orde for, slik at kirkens organer får en sterkere demokratisk legitimitet og forankring hos kirkemedlemmene. Reformen gjennomføres med utgangspunkt i Bakkevig-utvalgets innstilling. Reformen skal inneholde etablering av reelle valgmuligheter, økt bruk av direktevalg og kirkevalg samtidig med offentlige valg. Det bør gjennomføres forsøk med ulike ordninger som evalueres i samarbeid med kirkens organer, før Stortinget vedtar endelig ordning for valg til Kirkemøtet og bispedømmeråd. Det legges til grunn at en tilfredsstillende demokratireform ut fra ovennevnte forhold er gjennomført i Den norske kirke i løpet av 2011.»

Komiteen vil videre peke på at valgdeltagelse ikke var et av punktene kirkeforliket satte som kriterium for demokratiseringsreformen.

Komiteen vil understreke at demokratiprosessen i henhold til forliket og Innst. S. nr. 287 (2007–2008) skal være gjennomført når de framlagte grunnlovsforslagene i Dokument nr. 12:10 (2007–2008) tas opp til behandling. Det dreier seg om endring i Grunnloven §§ 2, 4, 12, 16, 21, 22 og 27, med sikte på ny organisering av forholdet mellom staten og Den norske kirke.

Komiteen vil videre vise til at en del elementer i statskirkeordningen skal videreføres. Komiteen vil bl.a. vise til at Den norske kirke skal ha særskilt forankring i Grunnloven § 16, og at kirkens organisering skal hjemles i kirkeloven.

Staten skal fortsatt lønne og ivareta arbeidsgiveransvaret for biskoper, proster, prester og andre kirkelig ansatte som ikke lønnes av kommunene. Komiteen har i den forbindelse merket seg at staten skal sørge for at kommunene plikter å finansiere den lokale kirkens virksomhet.

Komiteen vil vise til at Stiftelsen Kirkeforskning (KIFO) har foretatt en evaluering av kirkevalgene i 2009 og 2011. Rapporten konkluderer bl.a. med at kirkevalgene er gjennomført samtidig med og i de fleste valgkretser på samme sted som de offentlige valgene. Valgdeltagelsen ved menighetsrådsvalgene har økt fra 3–4 prosent før demokratireformen, til ca. 13 prosent i 2011. Undersøkelsen viser også at det trolig er mobilisert en bredere gruppe av kirkemedlemmer ved valgene i 2009 og 2011, noe som tyder på at flere enn tidligere har vært bevisste på at det var valg til menighetsråd og bispedømmeråd.

Komiteen har merket seg at flere ikke forsto valgordningen ved bispedømmerådsvalgene, noe som førte til at 10 prosent av stemmene ble forkastet. Dette kan tyde på at informasjonen om valget ikke var god nok.

Komiteen mener likevel demokratireformen samlet sett er tilfredsstillende fulgt opp fra Kirkens side i henhold til kriteriene slik de er formulert i kirkeforliket.

Komiteen forutsetter at regjeringen på bakgrunn av Kirkens behandling av forslag til valgordning kommer tilbake til Stortinget med egen sak om ny valgordning for Den norske kirke i løpet av våren 2013.

Komiteen vil også vise til Stortingets behandling av sak om de endringene av kirkeloven som vil være nødvendig etter endringer av Grunnloven, jf. Prop. 71 L (2011–2012) Endringer i kirkeloven m.m.

På denne bakgrunn anbefaler en enstemmig komité at forslagene i Dokument nr. 12:10 (2007–2008) bifalles.

Komiteen viser til at avtalen om kirkeforliket hadde følgende formulering:

«Denne avtalen er ikke til hinder for at partiene i merknader i komitéinnstillingen gir uttrykk for sine primærstandpunkter, eller at representanter fremmer primære grunnlovsforslag.»

Komiteen viser videre til at representanter fra Sosialistisk Venstreparti fremmet Dokument nr. 12:2 (2007–2008) med sine primærforslag. Videre fremmet representanter fra Senterpartiet Dokument nr. 12:25 (2007–2008) med sine primærforslag, og tilsvarende fremmet representanter fra Venstre Dokument nr. 12:20 (2007–2008).

Dokument nr. 12:2 (2007–2008) – forslag fra representanter fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteen viser til forslagene som er fremsatt i Dokument nr. 12:2 (2007–2008).

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, anbefaler at forslagene ikke bifalles.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener det er prinsipielt galt å favorisere én religion på bekostning av andre i Grunnloven. Norge er et land med religiøs og livssynsmessig mangfold, og staten har et overordnet ansvar for å sikre likeverd for ulike tro og ulike livssyn. Dette bør gjenspeiles i Grunnloven. Det er på denne bakgrunn Sosialistisk Venstreparti ønsker en fullstendig oppheving av statskirkeordningen.

Derfor opprettholder dette medlem forslagene slik de framkommer i Dokument nr. 12:2 (2007–2008).

Dette medlem vil anbefale at ny § 2 i Grunnloven skal lyde: «Al offentlig Magt i Norge udgaar fra Folket. Det norske Folkestyre hviler paa Individets frie Meningsdannelse og almindelig Stemmeret.

Denne Gundlov skal sikre Demokrati, Retsstat og Menneskerettighetene. Den lovgivende og bevilgende Magt er tillagt Stortinget. Den udøvende Magt er hos Kongen og Regjeringen. Regjeringen må have Stortingets Tillid. Den dømmende Magt er hos Domstolene» (alternativ 2 i forslaget).

Dette medlem anbefaler videre at ny § 16 i Grunnloven skal lyde: «Alle Indvaanere af Riget have fri Religionsøvelse. Alle Tros- og Livssynssamfund skulle understøttes paa lige Linje.» (alternativ 2 i forslaget).

Dette medlem viser til det brede forliket som ble inngått om forholdet stat-kirke i Stortinget. Forliket vil medføre endringer av dagens statskirkeordning som innebærer noen viktige første skritt i retning av et skille mellom kirke og stat. Dette er skritt på riktig vei. Samtidig innebærer ikke dette skillet en fullstendig opphevelse av statskirkeordningen, som er Sosialistisk Venstrepartis primære mål.

Dokument nr. 12:25 (2007–2008) – forslag fra representanter fra Senterpartiet

Komiteen viser til forslagene som er fremsatt i Dokument nr. 12:25 (2007–2008).

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Senterpartiet, anbefaler at forslagene ikke bifalles.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Den norske kirke er en folkekirke med tusenårige røtter i landet. Den norske kirke skal være åpen, inkluderende og møte enkeltmennesket i sin vesle tro og sin store tvil, være et samlingsmerke ved nasjonale storhendinger eller ulykker, og komme i møte dem som ønsker det i deres hverdag og ved milepælene i livet. Den norske kirke skal også favne dem som vil leve et aktivt trosliv.

Dette medlem vil ha ei romslig og inkluderende folkekirke, tros- og religionsfrihet og vern om menneskeverdet. Dette er byggesteiner i dagens og framtidens flerkulturelle Norge. Kirken og den kristne og humanistiske kulturarven har preget land og folkeliv i mer enn tusen år, og må fremdeles være verdi-grunnlaget for nasjonen.

Dette medlem viser til at Senterpartiet var med på det tverrpolitiske kirkeforliket våren 2008, og behandlinga i Stortinget høsten 2008. Senterpartiet gjorde det klart at resultatene av kirkelige valg i 2009 og 2011 ville være avgjørende for partiet ved behandling av grunnlovsforslaga om avvikling av kirkelig statsråd og utnevning av biskoper.

Dette medlem mener evalueringen av kirkevalgene i 2009 og 2011 viser at resultatene av demokratireformen i Den norske kirke ikke er tilfredsstillende på vesentlige punkter, blant annet avdekker

evalueringen store utfordringer spesielt når det gjelder valg til bispedømmeråd.

Dette medlem mener utnevning av biskoper i kirkelig statsråd berører selve kjernen i statskirkeordningen. I Dokument nr. 12:25 (2007–2008) understrekes det at kirkelig statsråd er et kirkelig organ. Følgelig er utnevning av kirkelige ledere i kirkelig statsråd en myndighet og funksjon innenfor Kirken. Etter dette medlems oppfatning er Grunnlovens bestemmelser om utnevning av biskoper i kirkelig statsråd viktig for å sikre et mangfold i bispekollegiet og på den måten avspeile den mangfoldige folkekirka.

Dette medlem anbefaler at forslagene slik de framkommer i Dokument nr. 12:25 (2007–2008), bifalles.

Dokument nr. 12:20 (2007–2008) – forslag fra representanter fra Venstre

Komiteen viser til forslagene som er fremsatt i Dokument nr. 12:20 (2007–2008).

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Venstre, anbefaler at forslagene ikke bifalles.

Komiteens medlem fra Venstre viser til at avtalen om ny organisering av forholdet mellom staten og Den norske kirke åpner for at de enkelte politiske partiene kan gi uttrykk for sine primærstandpunkter. I avtalen heter det at «(d)enne avtalen er ikke til hinder for at partiene i merknader i komiteinnstillingen gir uttrykk for sine primærstandpunkter, ...». Dette medlem mener prinsipielt at den enkeltes livssyn er et personlig anliggende. Dette medlem mener et liberalt samfunn må dyrke toleranse og respekt for andres valg og ytringer på tros- og livssynsområdet. Staten bør, etter dette medlems syn, verken diskriminere eller favorisere livssyn. Dette medlem vil derfor skille stat og kirke. Dokument nr. 12:20 (2007–2008) bygger på dette prinsipielle synet. Dette medlem mener bekjennelsesplikt for Kongen og at Kongen er overhode for Den norske kirke ikke er forenlig med en stat som skal være nøytral med hensyn til tro og livssyn. Dette medlem ønsker derfor å bifalle Dokument nr. 12:20 (2007–2008) om å oppheve Grunnloven § 4 og endre § 16 slik at de spesielle henvisningene til Den norske kirke tas bort. Subsidiært ønsker dette medlem selvsagt å støtte oppfølging av kirkeforliket.

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Dokument nr. 12:2 (2007–2008) – grunnlovsforslag fra Øystein Djupedal, Ågot Valle og Hallgeir H. Langeland om endringer i Grunnloven §§ 2, 4, 12 og 16 med sikte på å avskaffe Grunnlovens bestemmelser om statskirkeordningen og grunnlovsfeste landets statsskikk og menneskerettighetsforpliktelser – § 2 alternativ 2, § 4, § 12 og § 16 alternativ 2 – bifalles.

Forslag fra Senterpartiet:

Forslag 2

Dokument nr. 12:25 (2007–2008) – grunnlovsforslag fra Inger S. Enger, Trygve Slagsvold Vedum, Per Olaf Lundteigen, Anna Ceselie Brustad Moe og Kari Mette Prestrud om endringer i Grunnloven §§ 21, 22 og 27 med sikte på ny organisering av forholdet mellom staten og Den norske kirke – bifalles.

Forslag fra Venstre:

Forslag 3

Dokument nr. 12:20 (2007–2008) – grunnlovsforslag fra Alvhild Hedstein og Gunvald Ludvigsen om endringer i Grunnloven §§ 4 og 16 (om forholdet stat/kirke) – bifalles.

4. Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentene og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Dokument nr. 12:2 (2007–2008) – grunnlovsforslag fra Øystein Djupedal, Ågot Valle og Hallgeir H. Langeland om endringer i Grunnloven §§ 2, 4, 12 og 16 med sikte på å avskaffe Grunnlovens bestemmelser om statskirkeordningen og grunnlovsfeste landets statsskikk og menneskerettighetsforpliktelser – samtlige alternativer – bifalles ikke.

II

Dokument nr. 12:25 (2007–2008) – grunnlovsforslag fra Inger S. Enger, Trygve Slagsvold Vedum, Per Olaf Lundteigen, Anna Ceselie Brustad Moe og Kari Mette Prestrud om endringer i Grunnloven §§ 21, 22 og 27 med sikte på ny organisering av forholdet mellom staten og Den norske kirke – bifalles ikke.

III

Dokument nr. 12:20 (2007–2008) – grunnlovsforslag fra Alvhild Hedstein og Gunvald Ludvigsen om endringer i Grunnloven §§ 4 og 16 (om forholdet stat/kirke) – bifalles ikke.

IV

Dokument nr. 12:10 (2007–2008) – grunnlovsforslag fra Torfinn Opheim, Anders Anundsen, Ine Marie Eriksen Søreide, Rolf Reikvam, Dagrun Eriksen, Rune J. Skjælaaen og Odd Einar Dørum om endringer i Grunnloven §§ 2, 4, 12, 16, 21, 22 og 27 med sikte på ny organisering av forholdet mellom staten og Den norske kirke – bifalles.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 27. mars 2012

Anders Anundsen

leder

Marit Nybakk

ordfører